

OOSTVLAAMSCH ZANTEN

MEDDEELINGEN VAN DEN BOND DER OOSTVLAAMSCH FOLKLORISTEN

Maatschappij zonder winstbejag

Secretariaat van den Bond :
 L. VERLODT, Zalmstraat, 69, Gent
 Penningmeester :
 CL. TREFOIS, Bouwmeestersstraat, 39,
 St-Amandsberg-Gent Postch. 111.318

Redactie van Oostvl. Zanten :
 F. VAN ES,
 Groendreef, 114, Lokeren
 CL. TREFOIS,
 J. VERMEULEN & J. BOES

De Bijnamen der Gentenaars(*)**B. — BIJNAMEN VAN WIJKEN EN INWONERS VAN
SOMMIGE STRATEN.****1. WIJKEN.**

BLOMKENSWIJK. — Een deel van de 10^e wijk van politie palende aan het gemeentekerkhof, waar eenige bloemisten wonen en alle zondagen 's morgens een bloemenmarkt wordt gehouden. De straatnamen zijn er bijna alle ontleend aan de bloemenwereld. Wordt gewoonlijk gezegd : « De Bloemekenswijk van de Rihovelaan ».

CONGO. — Volksnaam aan een eenzame buurt of straat gegeven, loopende van de Nijverheidskaai naar de meerschen van het oud-Lieveken. Lag op verren afstand van alle andere woningcentra.

LOEDERSHOEK. — Een blok huizen op de Muide, waar veel gemeene lui wonen.

MILJOENENKWARTIER. — De nieuwe rijkemanswijk, na 1913, op Sint Pieters rond het Ros Beiaard ontstaan tusschen Musschenstraat en St. Pieters Aalstraat. Zoogenaamd naar den luxueuzen trant der aldaar opgerichte woningen.

PATERSHOL. — De oude volksbuurt gelegen tusschen het Oudburg, en het voormalig klooster der Geschoeide Karmelieten of Vrouwebroers, waarvan het zijn naam kreeg, en bestaande uit Plotersgracht, Roode-Koningstraat, Boomgaardstraat en aanpalende straatjes.

De naam wordt ook soms gegeven aan het oude klooster zelf, waarvan de kamers vooral aan oude vrouwtjes en artisten worden verhuurd.

SCHELDEMOORD. — Naam gegeven aan het « Scheldeoord », de woonkazerne door de stad op de Heirnisgronden in 1929 opgericht.

WATERWIJK. — Bestond uit de volgende straten : Ottogracht, Baudelostraat, Oude Vest, Gelukstraat, Krommen Wal en Goudstraat, omsloten van de Leie en den Ottogracht, en doorsneden van de vaart het **Slekske** en een kleinere vaart tusschen den Steendam en den Kruidtuin. De wijk wordt aldus niet meer aangeduid omdat behalve de Leie, de andere vaarten verdwenen zijn.

(*) Zie Oostvl. Zanten, XVIII (1943), 61.

WIJK VAN ALLE MISERIEN. — Een deel van de parochie Ekkerghem, waar zich de gevangenis, de burgerlijke en militaire hospitalen en het Weezenhuis bevinden.

ZUID. — « 't Zuid », zoo blijft nu nog het oude stationskwartier heeten waar vroeger het Zuiderstation, gezegd « de Zuidstatie » stond, alhoewel dat het in 1928 werd afgeschaft en daarna gesloopt.

ZWARTEN HOEK. — Deel van « den Dok », tusschen Dokplein en Regattendreef, aan de Electriciteitscentrale, waar veel steenkolenschepen werden gelost.

2. STRATEN.

DE BANKROETIERS EN VECHTERS VAN DE MUIDE. — Reeds van in de XVIe eeuw gingen de bankroetiers op de Muide wonen, die als een soort van vrijplaats werd aangezien en waar zij niet mochten vervolgd worden.

Als **vechters** waren zij te dien tijde reeds goed gekend, en zoo wat zeventig jaren geleden zijn wij getuige geweest van hunne baldadigheden. Van huis naar de Slijpstraat gezonden met een boodschap, zagen wij aldaar eene meer dan gewone beweging. Al de menschen stonden aan hun deur en aan den hoek van het **St. Gillisstraatje**, had een bende jongelingen post gevat, de meesten met stokken gewapend. Op eens hoorden wij in de verte gezang. Het waren de **vechters van de Muide** die de jongens van het **Berouw en der Chartreuzenstraat uitgedaagd hadden**. Deze laatsten begonnen insgelijks te zingen en te roepen, hunne stokken te zwaaien en trokken de anderen te gemoet. Aan het Muidebrugske (thans verdwenen) had de botsing plaats. Waarschijnlijk waren de **Muidenaars** sterker of in meerderheid, want de anderen moesten wijken en zelfs gaan vluchten, de **St. Gillisstraat** in, achtervolgd door de overwinnaars. Op het einde van de straat, juist aan het **Sint Gillisbrugje** kon een der vluchtelingen gevat worden; de anderen maakten er heel kort spel mee; ze namen den vluchteling bij het hoofd en de beenen en gooiden hem over de leuning het water in. Maar ziende dat er hulp opdaagde van groote menschen, stelden zij het op een loopen al roepende en al huilende zooveel zij konden. De jongen werd uit het water gehaald en alles eindigde met wat bebloede wezens en handen.

Van dit oogenblik was het gedaan met de straatgevechten, in alle wijken der stad. De politie kreeg bevel krachtdadig en handelend op te treden en sedertdien hebben wij van geen straatgevechten meer gehoord.

DE BARONS VAN DE NIEUWBRUGGE. — Dit kwartier bestond uit veel kleine straatjes en steegjes, het toevluchtsoord van het grootste gespuis van Gent dat men schimpend den **eeldom van de Nieuwbrug** noemde.

DE HOEKERLINGEN. — Waren de bewoners van den **Grooten- en den Kleinen Huidevettershoek**.

DE JONGENS VAN DEN WATERWIJK. — Zie hierboven op **wijken nr 7**.

De **JONGENS VAN TSELES KERST.** — Van de parochie van Heilig Kerst; van de besten uit, want nooit lagen zij in twist of ruzie met hun geburen, de **vechters van de Muide**.

De **BRIELENAARS.** — Inwoners van den Briel, de beste vrienden van de **Vogelzangers** die zij hielpen in hunne steuvelingen tegen de **Herodianen**.

De **COEMANS** (Coomans = koopmans). — De inwoners van de parochie van St. Nikolaas. Het was rond St. Nikolaas, het centrum der stad, dat de eerste en later de machtige kooplieden van Gent, zich vestigden.

DE GASTEN VAN OVERSCHELDE. — Anders gezegd de **barons van de Nieuwbrugge**.

DE HERODIANEN. — De bewoners van den **Herodeszak**, de vijanden der **Brienaars**. Die straat droeg vroeger den naam van **Winkelsteeg** en maakte deel uit van het kwartier van **Rhodes** en daarom ook soms **het Landeken van Herodes** genoemd.

DE KASTEELRATTEN. — De bewoners van het Spanjaardskasteel.

DE VECHTERS VAN HET MEERHEM. — Stonden somtijds de jongens van de **Chartreuzenstraat** ter zijde wanneer zij tegen anderen moesten optrekken dan de **vechters van de Muide**.

DE KLEIBOEREN. — Het gedeelte der inwoners van **Sint Pieters** die den **Kleiberg** (het Kaleitje en aanpalende straatjes) bewoonden.

DE KOOLKAPPERS VAN EKKERGEM. — De bewoners van de parochie van **Ekkergem**. Op de wijkfeesten van deze parochie stond als volksspel: **het koolkappen**.

Een kool aan een koord gehangen werd gespannen aan twee palen die langs weerskanten van de straat geplant waren. De mededinger werd geblinddoekt en een houten sabel werd hem in de hand geduwd, dan werd hij op eenige meters van de kool geplaatst, een paar malen rondgedraaid, om vervolgens op de kool aan te treden en om ze met één slag af te kappen.

DE MEERMANNEN VAN ST. BAAFS. — De inwoners van de parochie van **St. Baafs**.

DE RAMENISTEN. — Tusschen de Hoogstraat en de Burgstraat was eens een vage grond, waarop de wevers die daar in den omtrek woonden, hunne ramen plaatsten om hun lijnwaad aan te hangen en op te spannen; vandaar de naam van **Ramenisten**.

DE SCHAPEN VAN ST. JAKOBS. — De inwoners van de parochie van **St. Jakobs**. De schapenmarkt was op de parochie.

DE SINT PIETERLINGEN. — De inwoners van de wijk van **Sint Pieters**.

DE STRONTBOEREN VAN 'T MEERHEM. — Op het Meerhem woonden bijna al de beerschippers van **Gent**. Hun schepen lagen in de Meerhemvaart vóór hun huis. De gezamenlijke beerbooten werden schertsend: **de vloot van het Meerhem** genoemd.

DE TENEPOTISTEN. — Inwoners van de Tinnenpotstraat, de armste duivels van de stad. De naam komt van een brouwerij **den teninen pot** (1452).

DE VEERGASTEN, of DE MANNEN VAN 'T VEER. — De inwoners van de **Veerstraat**. (Nieuwbrug).

DE VERKENS VAN ST. MICHIELS. — De inwoners van de parochie van **St. Michiel**. Waarom dien schimpnaam?

DE VOGELZANGERS. — De inwoners van de Vogelzangkaai en het omliggende, gezworen vijanden van de **Herodianen**.

DE ZANDBOEREN. — De inwoners der parochien van **Heilig Kerst** en der **Heuvelpoort**. De grond der Heuvelpoort, buiten de omheining van de stad, was zandig, maar op den grond van Heilig Kerst hebben wij nooit een zandplaat gezien.

DE JONGENS VAN DE KOEPOORT. — De inwoners van de wijk van de **Koe-poort**, vóór 't aanleggen van het **Jacob van Arteveldeplein**.

DE MEISKES VAN SEMPIETERS. — De inwoners van de wijk rond het Sint Pietersplein.

DE BLOMMEN VAN 'T MOOI HOVEKE. — Het « Mooi Hoveke » was een niet al te best befaamde herberg gelegen op een vage grond tegen de Kuiperskaai. In het ronde waren destijds eenige smalle straatjes, waar meisjes van lichte zeden woonden, de **blommen van 't mooi hoveke**.

DE GRAVEN EN GRAVINNEN. — De fabriekwerkers geboren in « het Beluik van 't Gravenkasteel », toen het Gravensteen nog een fabriek herbergde, en voor een ander deel aan werklieden werd verhuurd. Langen tijd nadat het beluik was ontruimd en weggebroken noemde men de werklieden aldaar geboren, nog met dien bijnaam.

C. — BIJNAMEN VAN GEESTELIJKEN.

1. — MANNEN.

In het algemeen :

voor Paters : **Baarvoeters, blootpooters, blootvoeters, Ons Heeren braadverkens.**

voor Priesters : **zwarte kraaien, koolbranders, wegens hun zwart kleed.**

voor Paters en Priesters : **hemelventers, kwekkers, erfdeelpikkers.**

ALEXIANEN. — Een vereeniging van jonge mannen en vrouwen ontstaan in het begin der XIVe eeuw, belast met het verzorgen van zieken en het begraven der dooden. Zij zijn, in den loop van hun bestaan, bekend geweest onder de namen van **Cellebroers**, van het woord **cella** (graf); **Lollaards, Schokkebroers, Grauwe broers** en **Matemans**(1). Zij hebben den naam van **Alexianen** aangenomen wanneer zij den heiligen **Alexius** als patroon verkozen. Meest gekend onder den naam van **Schokkebroers**, toen deze op het **Schokkebroersvestje** woonden, een steil straatje nevens het huis van **d'Udekem d'Acoz** op den hoek van de Torenbrug en verdwenen in het jaar 1903; de ouderen van dagen zullen zich dat wel herinneren.

BROEDERS VAN DE SCHRIKKELIJKE SCHOLEN. — Spotnaam gegeven aan de Broeders van de Kristelijke Scholen van St. Jan Baptist de la Salle, uit de Holstraat.

BRUINE PATERS. — Bijnaam van de Recoletten of Minderbroeders.

CARMELIETEN (de geschoeiden). — Vestigden zich in de **Steenstraat** in het jaar 1282; verdwenen in 1794. Ze waren beter gekend onder de namen van :

Onze Lieve Vrouwebroeders; Broeders van den berg Carmel; Vrouwebroers en Witte broers of **Witte paters**. Deze naam werd hun gegeven omdat hun eigendom paalde aan den **Witten leerthouwersgracht, Plotersgracht** of **gracht der zeven brugskens**.

DOBBELE KNIPHEEREN. — Augustijnen : naar den naam van het bier **Dobbele Knip** dat die paters Augustijnen brouwden tijdens de Brabantsche omwenteling.

MINDERBROEDERS of **RECOLETTEN.** — Behoorden tot de oude orde van den H. Franciscus. Werden spottend **minnebroeders** genaamd.

OUDE STIJKERS (êwe stijkers). — Bijnaam der paters Augustijnen. Aan één enkel pater gaf men den naam van **pater stijnkard**.

PREEKHEEREN. — Dominikanen of Jacobijnen. Hunne kleeding was half wit, half zwart.

(1) (Arme lieden).

RIJKELETEN. — Platgentsche uitspraak van **Recoletten**. Deze paters bezaten eene boekerij met duizenden werken over theologie; de zeldzaamste die er te vinden waren. Tijdens den godsdienstoorlog (1560) wierpen de Calvinisten al die boeken in de Leie, achter hun klooster, en er waren er zooveel dat heel de Leie als met een wit laken bedekt was. Zoo verklaart Van Vaernewijck, die ooggetuige is geweest.

SOEPEFRITTERS. — Spottend voor **Sous-frères**, vergentschte uitspraak van **chers frères**, broeders der Christelijke Scholen, katholieke onderwijzers.

WITTE BOLLEN. — Bijnaam der monniken in het algemeen op het einde der XVIe eeuw. Zie **Gentsche refereinen**.

ZAKKENBROERS. — Beter **Zakbroeders**, een geestelijke orde wier echte naam was de **Broeders van de Penitentie van Jezus Christus**, waarschijnlijk **zakkenbroers** genaamd naar den vorm hunner kleedij. Zij woonden in den omtrek van de **Zakkebandstraat** die eigenlijk **Zakbroedersstraat** zou moeten heeten.

2. — VROUWEN.

APOSTELINNEN. — Congregatie van kwezels die zich vestigden op **St. Pietersnieuwstraat**; leefden van de opbrengst van haar werk en hielden school. Afgeschafft in 1794.

ARME KLAREN. — Geestelijke zusters van de tweede orde van St. Franciscus, eerst gevestigd in de Goudstraat waar **Sint Coleta** gestorven is en nadien geheeten het **couvent van Ste Clara**, het **couvent van Bethléem** en het **couvent der Colettinen**.

ENGELSCHEN NONNEN. — Van de orde der Benediktijnen; hadden haar klooster op **Sint Pietersnieuwstraat**, naast het vroeger **Engelsch Nonnenstraatje**.

FILLEDIEUSEN. — Zoo noemde men, naar het fransch Filles de Dieu, de **Zusters van Sint Magdalena** of **Magdalenen**, die, sinds 1492, den regel van Sint Augustinus volgden, en te Gent in de Roo-Lijvekensstraat een gesticht voor boetvaardige zondarissen hadden.

GRAUWE OF GRIJZE ZUSTERS. — Zusters van **St. Vincentius à Paulo**, ook **Zusters Penitenten** genaamd, bestonden reeds in 1293. Haar mantel was van grijs laken, vandaar de bijnaam(1).

MAMEERKENS. — De volksnaam, naar hun fransche benaming « **Mères Auxiliatrices des Ames du Purgatoire** », gegeven aan de zusters van 't Marialand (Nieuwe Theresianenstraat). Houden zich vooral met de volkskinderen bezig en met ouden van dagen. Vandaar dat ze zeer populair zijn.

MAROLLEN. — Congregatie van kwezels, die een bijzondere veneratie hadden voor de H. Maria en daarom in het latijn werden geheeten **Maricolæ**. Haar voornaamste bezigheid was het vervaardigen van kant, waarvan zij echte kunstwerken maakten.

SCHOKKEZUSTERS. — Zie **Alexianen**. Afgeschafft rond 1500. Syn. **Matewijven** (arme vrouwen). **Cellezusters**.

RIJKE KLAREN. — Zusters behorende tot de orde der Clarissen, haar eerste abdij dagteekent van 1234 te Gentbrugge; zij vestigden zich in 1623 aan de St. Lievenspoort, tot in 1795, toen de stichting ontbonden werd.

Haar liefdadig werk bestond in het verzorgen der pestlijders.

(1) In Brugge heeten ze « de Papnunen ».

Na de aanneming van haar nieuwen regel door **Paus Urban IV** in 1262, werden zij ook **Urbanisten** genoemd.

De naam van **Rijke Klaren** werd haar gegeven wegens den rijkdom van het klooster; de meeste zusters behoorden tot den begoeden en hoogereren stand.

SPINNESSEN. — Zusters van den H. Jozef, gesticht in 1678, met een dertigtal kwezels wier werk bestond in het spinnen, naaien, enz. Ze gingen de zieken ten huize verzorgen en van het gesponnen garen deden zij linnen weven, dat zij verkochten om in haar onderhoud te voorzien. Bestaan nog en besturen de **Kliniek van den Briel**.

ZWARTE ZUSTERS. — Volgden den regel van den H. Augustinus, en stelden zich ten dienste van de zieken, die thuis moesten verzorgd worden. Congregatie die evenals de **spinnessen** veel dienst bewees; zij namen echter geen Gentsche vrouwen in hun orde op. Ook zusters **Augustynessen** genoemd. Haar eerste huis was in **Onderbergen**; zij werden er uitgedreven in 1798, gingen naar de **Roode Lijvekens** en verblijven sedert 1833 in den **Houtbriel**.

D. — STADSBEDIENDEN EN WERKLIEDEN.

1. — BEDIENDEN.

GALGEWACHTERS. — Algemeene naam aan de stadspolitie gegeven, wyl zij al dikwijls de wacht moesten houden bij de galgen, wanneer een strafuitvoering plaats had.

HAREN MUTSEN. — Bijnaam van onze hedendaagsche gendarmen.

KAASRATTEN. — Algemeene naam voor de hoogere bedienden en de functionarissen.

KANNESCHIJTERS. — Stedelijk muziekkorps te paard; in 1828 te voet. Ze waren drie : een piston, een klarinet en een tuba. Zij reden met een vigilante van het een huis naar het ander, waar primussen waren, en speelden er drie airkens. Zij waren tevens wakers op het Belfort. Om aan een natuurlijke behoefte te voldoen waren ze verplicht een vijftigtal trappen af te dalen en dan weer op te klimmen. Om dien last te vermijden deden zij hun gevoeg in eene kan. In 1843 noemde men die muzikanten 't **gilde der verdomde zielen**. De laatste muzikant of stadstrompetter werd afgeschaft in 1869.

'**T KLEIN COLLEGE.** — Zoo noemt men de bijeenkomst van de « messagiers of stadsboden », die, natuurlijk, allerlei nieuwtjes opvangen en ze onderling bespreken.

MEELRATTEN EN MEELWORMS. — Schimpnaam van de bedienden van het accijns, die de graanmolens moesten controleeren.

PANDOEREN OF STADSSOLDATEN. — Oppericht in 1750 om den sluikhandel te beletten. Het is dus niet van heden dat er gesmokkeld werd. Hun naam komt voort van de stad **Pandur**, en de **Panduren** waren geduchte en onafhankelijke krijgsbenden. Zij werden in onze stad door het Oostenrijksch Gouvernement als regelmatige politie ingericht.

PINNEN. — Bijnaam onzer politieagenten van den tijd dat zij als hoofddekseel een soort van Duitschen helm droegen met een pin. Zij krijgen ook wel eens den bijnaam van **latten** en vroeger sprak men van **kappers**.

PIOTTENPAKKERS. — Bijnaam aan de gendarmen gegeven, stamt uit den vorigen oorlog, vooral in oud-soldatenmiddens soms gebruikt.

RIBAUDEN of MOERKINDEREN. — Reeds bekend van in 1291, soort van werklieden die zoowat van alles te verrichten hadden, ten getalle van 12. Ze waren nachtwakers, opleiders van krankzinnigen, arbeiders, mestrapers, toezichters van

straten en markten, enz. In 1619 waren ze nog met vier en op het einde van de 18^e eeuw met twee.

Ribaud is een fransch woord. In plaats van **Moerkinderen** schreef men ook **Moor-kinderen**. **More...**, **Mort...**, waarin men het woord **more** = modder, terugvindt.

SCHERREWETTERS. — Bestonden reeds in 1296; in het Fr. **prendeurs**, vangers, dus agenten of gendarmen. Volgens de etymologie van het woord: wachthouders (in verband met schaarwacht).

WITTE KAPROENEN. — Aldus genoemd naar de kleur en den vorm van hun hoofddeksel. Zij moesten den justitieofficier bijstaan in de uitvoering der bevelen en vonnissen der Schepenen en in tijd van oorlog aan de verdediging der stad deelnemen. Zij waren koen, vermetel en roekeloos. Zij gingen het kasteel van Lodewijk van Male, te Wondelgem bestormen en vernielen. Afgeschapt door den vrede van Kadzand in 1492.

2. — WERKLIEDEN.

DE KLERKEN VAN DEN BURGEMEESTER. — De straatvagers; zij doen immers hun werk met de lange pen (den bezem).

DE VUILMANNEN. — De arbeiders van den Reinigingsdienst.

E. — MILITAIREN.

1. — DE BURGERWACHT.

DE BLAUWEN. — Het korps der voetgangers, naar hun donkerblauw kostuum aldus genoemd.

DE CHASKENS. — Het korps der chasseurs-éclaireurs. Ook de **blinkdoozen** genaamd. Zij schitterden van glans en netheid en behoorden tot de begoede burgerij.

DE GEPOMMADEERDEN. — Het korps der kanonniërs, in netheid wedijverende met de **chaskens**.

DE MOLENAARS OF MULDERSEN. — Naam aan de drie bovenstaande korpsen gegeven, omdat zij hunne oefeningen begonnen nagenoeg op het tijdstip dat de molenaars (meikevers) verschenen.

DE MUURSCHLIJTERS. — Naam gegeven aan de garde municipale der Schelde (1812).

2. — SOLDATEN.

GAMELLELEKKERS. — Beroepsmilitairen.

STIJLZEEKERS. — De piotten.

STRONDBOEREN. — De kanonniërs.

F. — BURGERSMAATSCHAPPIJEN.

DE BALSAMIËREN. — Leden van de Rederijkerskamer: « **Jesus met de Balsem-bloem** ».

DE FONTEINISTEN. — Leden van de Rederijkerskamer: « **De Fontaine** », gesticht: « om recreatie ende ghenouchte, omdat de meinsche geenen meerderen viant heeft dan melancolie, die bij haren zwaren fantasien ende murmuratie de cons-

cientie ende herte grotelic besmet, bezwaert ende beroert contrarie der ghenouchte-ende zalichede. »

Herkend als gilde in 1448.

DE MANDISTEN. — Leden der Rederijerskamer « **Sint Agneete** », gehuisvest in het gebouw geheeten : « **de Bomlooze Mande** ». (1471).

DE FAKKELS. — Bijnaam der leden van de oude maatschappij « **Nijverheid en Wetenschappen** », dien zij bekomen hebben naar aanleiding van een redevoering bij hare stichting gehouden en waarin dikwijls het woord **fakkel** voorkwam.

DE LOCHTE EN ZWARE GENTENAARS. — Twee dansmaatschappijen van vroeger. Er was nog een derde maatschappij geheeten : « **De Leeuwkens** ».

DE TSEEFKENS. — Bijnaam, waarmede in de wandeling de kath. fanfaremaatschappij van de parochie « **St. Jozef** » werd bedoeld.

KUSTEN EN MOKKEN. — De leden eener oude zangmaatschappij wier titel was « **Kunst en Vermogen** ». (Kusten = korsten, dit zijn de kanten van de peperkoeken die als lekkernij aan kinderen verkocht werden, en mokken = een ander bekende Gentsche koekenspecialiteit).

DE MULLEMANNEN. — Schimpnaam voor **Melomanen**, een maatschappij die nog bestaat en iedereen kent.

DE ZONDER NAMERS. — De leden der liefdadigheidsmaatschappij : « **De zonder Naam niet zonder hart** ».

DE VRIVOGEEZEN. — De leden van de vereeniging « **De Vrienden van de Vlaamsche Opera** », te Gent, in verkorting gezegd : « **VRIVOG** ».

G. — POLITIEKE MAATSCHAPPIJEN.

LIBERALEN, worden **blauwen** of **Cieskens** genoemd, deze laatste benaming naar **Cies van Gent** (Nap. Destanberg) opsteller van het liberaal dagblad **De Stad Gent**.

GEUZEN, al die niet ter kerk gaan.

PAPENFRITTERS, vijanden van de katholieken.

KATHOLIEKEN, duidt men aan met de volgende namen : **tseven**, **dompers**, **calotten**, **branders**, **krochtmannen**, **krochteniers**.

DE ANTI-SOCIALISTEN, noemt men, **antiëken**, **kissendompers**, **gelen**.

DE SOCIALISTEN, **rooden en deelpers** (dit laatste woord vooral als de partij opgekomen is).

DE VRIJDENKERS, heet men : **vrijsteinkers**, **framessons**, **moortelbroerkens** en **de donkere bende**.

(Wordt voortgezet)

L. LIEVEVROUW-COOPMAN.

DE MAGIE VAN HET POPPENSPEL.

Onze nieuwe extra-uitgave « **De Magie van het Poppenspel** » is ter pers. Een boekdeel van ± 150 bladzijden. Rijkelijk geïllustreerd. Men schrijve, bij 't verschijnen, spoedig in.

Waassche Barden en Liedjeszangers

De Middeleeuwen kenden hun minnezangers, het onderwerp van een der volksboeken van Conscience, maar in onze Waassche gouwen werd de traditie voortgezet tot in de XVIIIe en XIXe eeuw. De Wazenaars waren steeds groote liefhebbers van zang en vermaak en het is dan ook vanzelfsprekend dat Barden en Liedjeszangers hier talrijk waren en zich in de bijzondere gunst der bevolking konden verheugen. Het is dus niet zonder belang een korte levensbeschrijving en eenige uittreksels van het werk van Jan Van Bossche en Lode Billiet te geven.

JAN VAN BOSSCHE.

Jan Van Bossche werd geboren te Vrasene den 29 Maart 1776 en stierf te Sinaai in 1845. Timmerman van stiel, had hij nooit het geluk studiën te doen; evengoed had hij op eigen kracht geleerd en kende rekenkunde, ja zelfs algebra. Hij opende thuis een winteravondschool, die grooten bijval genoot. Onder het Hollandsch bestuur moest hij een onderwijzersexamen te Gent afleggen: Van Bossche kwam er met veel gemak door en zoo werd hij in 1827 als onderwijzer aangesteld.

Hij rijmde en dichtte met bijzonder gemak. Zoo vertelde men dat ter gelegenheid van het huwelijk van een kuiper hij, in een oogwenk, het volgende rijmpje aan de geburen gaf, ten einde het op de deur van het paar te plakken:

« Hij die zoo menig band aan vaten heeft gedreven,
Is nu gebonden ook, en dat voor gansch zijn leven.
Wij wenschen 't paar geluk naar lichaam en naar ziel,
En ook dat elk jaar een duigsken er uit viel »(1)

Ook dichtte hij tooneelstukjes en werd zelf tooneelspeler. Zekeren keer vervulde hij de rol van « God de Vader »; toen hij op het tooneel verscheen, faalde plots zijn geheugen. Onmiddellijk improviseerde hij:

« Hoewel ik God de Vader ben
En alles placht te weten
Nu heb ik voor de eerste maal
Het eerste woord vergeten »(1)

Intusschentijd had men hem het eerste woord toegesproken en Van Bossche gebarde van niets en speelde zijn rol alsof er niets abnormaals gebeurd was.

Was Van Bossche geen groot dichter, toch mag er met Eduard Van Dooren gezegd worden dat hij met zijne gedichten bij ons volk de liefde tot lezen, schrijven en zingen aanwakkerde. Het is natuurlijk niet te verwonderen dat zijn gedichten, in de volkstaal geschreven, den grootsten bijval genoten. E. H. Joris Eeckhout schreef over hem: « De verzen van Van Bossche hebben vooral eene lokale beteekenis en waarde; zij wijzen echter op een talent-in-den-knop; het heeft dezen ambtgenoot en kunstbroeder van Anna Bijns, de zestiend'eeuwsche Antwerpsche dichteres, alleen gemangeld aan opleiding, om te ontbotten en te bloeien, als een onzer beste dichters wellicht ». Op bevallige melodieën dichtte hij een veertiental « Meeliederen ». Van Bossche was met zang zeer ingenomen: dit maakt het onderwerp uit van het eerste couplet van een zijner liederen:

---

(1) « Lieder en Gedichten van Jan Van Bossche » opgezocht en verzameld door Eduard Van Dooren. — Gent, Drukkerij L. Van Melle en Zonen. (Zie recensie over deze verzameling in Oostvl. Zanten, 3° jg. (1928), blz. 31. Nota F. V. E.).

« Niets geeft meerder streeling aan den geest
 Dan een eerbaar lied in zangstem af te geven :
 Mildlijk draagt het bij om op een feest
 In oprechte vriendschap en eendracht te leven;
 Vreugd en vrede brengt het mede,
 Zang troost heel goed een droef gemoed
 En is ook van achting, zoo te land als stede ».

Op Sint Elooï is het jaarmarkt te St. Niklaas, druk bezocht door de Vrasenaren :

« Men zag heel beklodderd loopen,
 Naar die vestelooze stad
 Jaarmarkt-gasten met heel hoopen
 't Allen kante dwarsdoor nat,
 Zoo vanbinnen als vanbuiten;
 Door het spelen, knap en mooi
 Op 't muziek van glazen fluiten
 Met het feest van Sint Elay... »

« ...Op jaarmarkten en op fooren
 Is er veel te zien en t'hooren :
 Daar wordt veel te koop gesteld
 Voor de poen of liever geld.
 Elk komt er naartoe gelooopen,
 Ieder wil en moet er koopen,
 Of men alles gaf voor niet
 Dat men op de markt daar ziet. »

Zijne Nieuwjaarsbrieven ook waren heel typisch :

« Eerst wensch ik U, van Godswegen,
 Grooten voorspoed in 't gemeen,
 Veel geluk en allen zegen
 Niet voor 't nieuwjaar alleen,
 Maar voor zooveel nieuwe jaren
 Als U God heeft toegestaan... »

« ...Wijl het nieuwjaar is gekomen
 Dient dus aandacht ook genomen,
 Hoe een jaar wordt doorgebracht
 Van het menschelijk geslacht :
 Een gedeelte wordt versleten
 Met te drinken en met te eten;
 Een gedeelte in arrebeid;
 Een gedeelte in ijdelheid;
 Een gedeelte met te slapen,
 Een gedeelte met te gapen;
 Een gedeelte in onfatsoen,
 Een gedeelt' met niets te doen;
 't Grootste gedeelte in malligheden,
 't Kleinste gedeelte in gebeden;
 Alsof men onsterflijk waar
 Zoo passeert het gansche jaar. »

Van Bossche zorgde van tijd voor de humoristische noot, meestal wanneer zijn dorpsgenooten of leerlingen een « weinig ruw van manieren » waren :

- « Men is ordinair verwonderd
 Als het in den wintert dondert,
 Omdat het in dit seizoen
 Zelden is gewoon te doen.
 En nochtans men hoort nu vlagen
 In de broekstraat met dees dagen,
 Vol gerommel en gedruis,
 Dat het klettert hier in huis.
 Maar ik wil die vuile vlagen
 Hier voortaan niet meer verdragen;
 Want die ouderwetsche klucht
 Maakt mij wat te veel gerucht.
 Hierom, stinkers, 'k raad u allen,
 Daar zoozeer niet op te mallen :
 Als ge daar een nood van krijgt,
 Blaast in stilte..., doet en zwijgt. »
- « ...Nopende het schetenlaten
 Valt er nog eens wat te praten :
 Ik beken en houd ook staan
 Dat het wordt van elk gedaan;
 Ook, dat die men niet hoort klinken,
 Doorgaans wel het meeste stinken.
 Doch een wijs, verstandig man,
 Die maakt geen beslag daarvan.
 Maar die onbeleefde dwazen,
 Die geweld doen om te blazen
 En dit als een grap aanzien,
 Zijn maar ongekweekte liën. »

Bewijzen deze grappige rijmpjes niet eens te meer dat Van Bossche zijn plichten als opvoeder beseft ?

LODE BILLIET.

Lode Billiet werd geboren te Sint-Niklaas den 31 Augustus 1826 en is aldaar den 14 Juli 1889 overleden. Hij was achtereenvolgens klerk op het stadhuis te St. Niklaas, bureelhoofd van het Provinciaal Gouvernement te Gent, kantonnale schoolopziener van het kanton Lokeren en provinciale schoolopziener der provincie Oost-Vlaanderen. Hij werd bestuurslid van den Oudheidkundigen Kring van Waasland benoemd den 19 Augustus 1869, dan secretaris en gaf zijn ontslag den 8 Augustus 1880. Als letterkundige schreef hij voor de Annalen van voornoemden Oudheidkundigen Kring volgende werken : « Frans van Borsel in 't kasteel van Rupelmonde » (Boekdeel II, blad 51). — « De Rhetorica de Goudbloem te St. Niklaas » (Boekdeel V, blad 325). — « De Waassche Primussen der Hoogeschool van Leuven » (Boekdeel VI, blad 219) — en las tijdens de algemeene vergadering van den Oudheidkundigen Kring den 24 Juni 1864 het gedicht « In 't slot van Rupelmonde », romanesk verhaal van de gevangenneming van van Borsel te Rupelmonde.

Als dichter bekwam Billiet volgende onderscheidingen :

- a) Gouden eeremetaal (1^e prijs) met zijn gedicht « Jubelkrans ter eere van den Voorzitter van den Kring ». (2)

(2) Archief van Rhetorica « De Goudbloem » : Resolutieboek. — Museum van den Oudheidkundigen Kring te St. Niklaas.

- b) Zilveren vergulde eerepenning (2^e prijs) met zijn gedicht « Treurzang op den dood van Koningin Louisa-Maria » (Prijskamp van Dichtkunde te Poperinge op 13 Juli 1851 ingericht door de Maatschappij van Rhetorica, gezegd Langhoire Victorinnen). — Een stoet van 15 sociëteiten en 30 rijtuigen ging hem feestelijk te Belsele (Duizend Appels) ter dier gelegenheid afhalen.(2)
- c) Zilveren eerepenning (2^e prijs) met zijn gedicht « Het gesprek te Willebroeck, tusschen de Prins van Oranje en de Graaf Egmont ». (Prijskamp van Dichtkunde ingericht den 9 September 1850 door de Letterkundige Maatschappij van Zomergem).(2)
- d) Te Knokke in 1852, eerste prijs met « Moed en Zelfopoffering » en « Agneesens — 19 September 1719 ».
- e) Te Kortrijk in 1853, eerste prijs met « Zegezing op de meerderjarigwording van Z. K. H. den Hertog van Brabant » en in 1854 een tweede prijs met « Taal, Vorst en Vaderland ».
- f) Te Roesselare in 1858, eerste prijs met « Een uitmuntende Belg ».
- g) Te Gent in 1853, eerste prijs met « Zegezing op het huwelijk van den Hertog van Brabant ».
- h) Te Brussel in 1857 een premie van 100 frank. (Kampstrijd voor Volksliederen).
- i) Benoeming tot Ridder in de Leopoldsorde.

In 1856 kondigde hij zijne « Vaderlandsche Zangen » af, een boekdeel van 140 bladzijden, dat hem een eervolle plaats deed veroveren in de rij onzer Belgische dichters. Norbertus-Lodewijk Billiet was ook Secretaris van de Koophandelsrechtbank en van de Academie van Schoone Kunsten van St. Niklaas. Wij vinden hem ook als stichter van de zangmaatschappij « De Broedermin », werkend lid en voorzitter van de Rederijerskamer « De Goudbloem » van St. Niklaas, en voorzitter van het « Willems-Fonds » (afdeeling Sint-Niklaas).

Bovendien dichtte hij een zestigtal liederen die ongelukkig onuitgegeven gebleven zijn. Eenige uittreksels van die liederen zullen gauw den dichter kenschetsen.

« De Kermisvogel ».

« Als ik het vaantje op den toren
 Zie steken, wiept mij het hert omhoog.
 Ik heb van blijdschap het hoofd verloren
 Ik vlieg als een pijl uit eenen boog.
 Mijn blik doorboort gelijk een kogel
 Het hart der meisjes ik weet niet hoe,
 Want elke schoone roept mij toe
 Dag Jan de Kermisvogel ! »

Maar de olielantaarns zijn verdwenen en de gasverlichting is te Sint-Niklaas ingevoerd :

« Vervloekte gas ».

« Zeg, vrienden, was 't niet klaar genoeg
 Toen ik langs markt en straten
 Het licht naar mijn lantaarn droeg,
 Waarom niet 't zoo gelaten ?
 Men heeft 't secreet der duisternis
 Niet weten te bewaren.

(2) Zie zelfde voetnota vorige bladzijde.

De gas zal de geheimenis
Der burgers openbaren.
En de achterklap, de haat en nijd
Gaan in onze stad vermeerren.
Het is voor u een schoonen tijd
Spioenen en kommeren ! »

Refrein

« Vervloekte gas ! Vervloekte gas !
Mocht u de duivel halen !
Gij brengt vele kwalen
In Sinte Nicolaas
Vervloekte gas ! »(3)

Zoo als ieder echte Vlaming, prees Billiet ons goed bier :

« **Sapristi, dat doet toch deugd** ».
« Ik bemin de volle glazen.
Leve lang het schuimend nat !
'k Hou van zingen en van reizen,
Want 't vermaak is mijnen schat.
Ja, ik lach met 't stille leven,
'k Ben tevreden en verheugd,
Immers in de vreugde zweven
Sapristi, dat doet toch deugd !(4)

De patroon van de stad is door den dichter niet vergeten :

« **St. Nicolaasdag** ».
« St. Nicolaas komt afgereden
Met een ezel zwaar gelaên.
't Is nu weer een jaar geleden
Dat hij ons kwam bij te staan.
Hij brengt koekjes, taartjes, spekjes
Poppen, speelgoed en nog meer
En daarbij de groote kind'ren
Krijgen ook van dezen keer. »(4)

Kinderzegen kenmerkt Vlaanderen en Waasland :

« **Bij eene wieg** ».
« Als 't morgenrood verschijnt aan de oosterkimmen,
De landsman die de dageraad ziet klimmen
Lust 't weder in de blauwe hemelbaan.
Zoo ook mijn kind staar ik uw toekomst aan,
Mijn engel lief wat lot is u beschoren ?
Zijt gij voor vrede of voor den krijg geboren ?
Wat zult gij zijn een dichter, kardinaal,
Een redenaar, een dappere generaal ?
Wat lot mijn engel lief u wacht
Op mijn knieën sluimer zacht ».

(3) Lied van Billiet door hem voorgedragen rond 1849 op het jaarfeest van den « Burgerkring » ter gelegenheid der invoering te St. Niklaas der publieke straatverlichting door gas. (Nota van h. Hendrik Huybrechts van Jette).

(4) Uit een verzameling van onuitgegeven gedichten van Billiet. (Museum van St. Niklaas-Boekerij).

In Waasland telde men veel zeelieden en visschers :

« **Mijn ziel aan God, mijn hart aan U** ».

« 't Schip wacht met uitgespannen doeken,
Sprak een matroos, 't hart vol van verdriet :
Vaarwel, ik ga de fortuin opzoeken
Hier in ons België woont zij niet.
Vaarwel, ik ga, mijne lieve moeder,
Aan God mijn ziel, aan U mijn hart. »(4)

Aan dichter Billiet, zoowel als aan onderwijzer Van Bossche hebben wij die oude eerbiedwaardige Vlaamsche liedjes te danken. De muziek van drie Meiliedereren van Van Bossche werd genoteerd. Aan de gelukkige samenwerking van den heer Hendrik Huybrechts, die « 't voiske » nog kon herhalen, en meester Hullebroeck, die welwillend deze nederige toonen van 1849 wilde noteeren, danken wij dus de herleving van het geheel van « Vervloekte gas » en « De hemel van Mahomet ».

« **STERRELIEDJESZANGERS** ».

Aan Driekoningenzangers heeft het te Sint-Niklaas nooit ontbroken. Drie personen, gewoonlijk heel eigenaardig verkleed, wandelden door de straten. Terwijl de « sterredraaier » zijn tuig liet draaien, zong het trio een oud Kerstlied. Dank zij wijlen heer G. Crombez konden woorden en muziek van een der laatste authentieke « sterreliedjeszangers » uit de « Pappenakkers » genoteerd worden : (5)

- I. « Drie koningen begaven zich op reis
Om naar het heilig kind te zoeken.
Zij gingen naar Herodes paleis,
Maar ook den nieuwen Koning zoeken. »
Refrein :
« Met onze ster, met onze ster,
Gaan wij verrukt naar Bethleem ».
- II. « Maria zat zeer bedroefd in eenen stal
Bevreesd van haar kind te zien dooden.
Tiran Herodes, die wreede barbaar,
Die al de kinderen deed vermoorden. »
- III. « De drie koningen zijn dus voortgegaan,
En, aan het stalleken gekomen,
Vonden zij er het God'lijk Kindjen aan,
Dat lief in doekskens lag gewonden ».
- IV. « En in den allergrootsten hongersnood,
Blootgesteld aan vorst, koude en winden,
Eten noch drank, is d'armoed niet groot ?
Tusschen os en ezel op 'n handsvol stroo.

Misschien vindt wel eens een zoeker den oorspronkelijk en volledigen tekst van dat sterrenliedje dat in sommige families van de Pappenakkerswijk van mond tot mond en van generatie tot generatie werd overgeleverd ? Het is in ieder geval, met het « Lofdicht ter eere van de Heilige Amelberga » van Temsche (sinds eeuwen door de bedevaarders tijdens den « Weg-om » gezongen), een interessante herinnering aan onze oude Waassche folkloristische gebruiken.

Albert Buvé-Pauwels,
Conservator van het Museum St. Niklaas.

(5) « De Koningsbriefjes in Vlaanderen », door Edmond Vander Straeten.

Een zwerverstype uit Steenhuize-Wijnhuize : Nard Klodde.

Een bekend type uit Steenhuize-Wijnhuize was Nard Klodde, rondreizende straatmuzikant, en rondleurder in allerlei galanterieën, garen en band.

Al oefende hij zoowat alle stielen uit, — dat waren wel meer straatambachten dan huisambachten —, heeft hij nooit eigenlijk veel handenarbeid verricht; daarvoor was hij lichamelijk te zwak. Hij verdiende zijn brood met zijn orgelke en met zijn leurdersbedrijf, hier en bij de Walen.

Het was een type. Sedert jaren is hij bij den Heer, maar nog immer spreekt men in 't dorp van hem, en worden zijne kwinkslagen, spreuken en leutige zinnen nog opgedischt. Want Nard Klodde was een leutig man. Hij lachte en schertste altijd. Nooit ziek, immer tevreden met zijn lot, kende hij, zou men ten minste gezegd hebben, op deze wereld noch kommer noch verdriet. Hij was lid van de blijde kerk. « Hij MOEST een REIZENDE passant en een muzikant zijn » zei hij zelf; « ons rijk is immers toch van deze aarde niet » voegde hij er, weeral jokkend, dan bij.

Zijn ware naam was Bernard De Smet. In de wandeling heette hij echter kortweg: **Nard Klodde**. Iedereen, Vlaming en Waal, kende hem en elkendeen sprak hem aan. Nard's groet was kort, liefstallig en gemoedelijk-genegen. 't Was een allemansvriend die voor gebuur, dorpsgenoot en vreemdeling zeer veel over had. Hoe dikwijls heb ik hem niet zien weenen bij 't hooren vertellen van ongelukken welke zijn evenmensch waren overkomen. Een goed hart van een mensch was Nard Klodde stellig, en dat deed hem geven aan andere schamele arme menschen wat hij zelf gemakkelijk had kunnen gebruiken. Daarmee zat hij altijd kort en « op den kant van het nest ».

Zijn woning stond in de Langestraat te Steenhuize, niet verre van 't Hoeksken om naar Ertegem (Erwetegem) te gaan. Veel kamers bestonden er in Nard's huis niet. Eene dagkamer of keuken en een slaapvertrek waren hem genoeg. Wat zou hij gedaan hebben met al die overige appartementen, vermits hij ze bijna nooit betrok daar hij immer daarbuiten op de baan was.

Men kon zoowat van alles vinden in zijn woning. Veel orde en netheid heerschten er zeker niet.

Een kruisbeeld hing op de eereplaats, een O. L. Vrouwenbeeld prijkte er onder een bestoven bokaal, een Sint Antonius met afgebroken arm stond er nevens, en prullen en prutsen van anderen aard zooveel als ge wilt. Gedurende den oorlog van 1914-18 moest Nard, bij al zijn « rijke » meubels, een plank bijvoegen want zijn eetwaren, die hij trok uit 't **Comiteit** vonden anders geen plaats. Natuurlijk moest die plank niet al te kloek zijn, want veel en zwaar « **dings** » kreeg ze niet te dragen.

Op een ongelukkigen dag brandde Nards doening af en alles bleef in den brand. Aan blusschen viel niet te denken, want het nevenstaande huis, een tweewoonst met het zijne, was ook met stroo bedekt. Daarmee zat Nard op straat; thans moest hij tweemaal zooveel bedelen, want niets was door de eene of de andere verzekering gedekt. « 't Is **groulijk**, zei Nard, **maar 't is de wil van Ons Heer en er is niets aan te doen.** » Brave menschen van daar tegen namen hem in huis, Nard sprong zelf gereedelijk bij om bij te halen wat noodig was, zoowel voor hem als voor zijn gebuur, en... 't ongeluk was gauw vergeten! Men zag hem nog liever dan van te voren. En meer dan ooit was hij allemansvriend, allemansgerief en... allemansleute.

Muzikant op zijn draaiorgelke, vernuftige en kluchtige zanger op tijd en stond, was hij ook, in zijnen tijd kerkzanger, geweest, en koster. Zoo kwam het dat hij ook soms lofzangen ten beste gaf.

Nard heeft het mij wel tien keeren verteld: « In mijn jonge jaren trok ik ook

naar 't Fransche, maar niet sterk en kloek zijnde kon ik ginder weinig verrichten en slechts wat licht werk doen bij den boer. De Fransche pastoor van 't dorpje, waar ik verbleef in de Oise, vroegde mij om zijn koster-organist te worden. Natuurlijk, dat spreekt van zelfs, geheel alleene. Ik nam het voorstel aan. » En le petit Belge, van Steenhuize-Wijnhuize (Flandre Orientale) klom zoo zachtjes aan op de ladder van den maatschappelijken stand. Uilenspiegel of Duimke en deden nooit wat Nard daar in het parochietje van de Oise aan diensten bewees. Hij zong er gelijk een lijster, hij speelde er weinig op 't harmonium (maar veel op zijnen poot), hij deed den alto, den soprano, den bariton en de basstemmen na. Hij was er gegeerd, geprezen en geren gezien.

Hoelang Nard in dienst bleef vermeldt de historie niet juist, maar het duurde toch wel twee jaar vooraleer Klodde zijn zwerfend leven hernam! « De vogels hebben de vrije lucht en de schoone natuur vandoen », zei onze vriend, « en als ze opgesloten zitten in eene muilt en leven ze niet lang. »

Nard bevond zich aldus op vrije voeten en herbegon zijn zwerftoekens. Al neuriende was hij weer naar België afgezakt: « Cela vaut mieux, zei Klodde, en vivan 't vaderland! »

Nard sprak nu fransch, en geen soldatenfransch hoor, maar deftig fransch als een parisien met een accent van « ...lekt mijn lippe », zelfs « grasseieerde » hij een weinigje, als 't moest...!

Door de dorpingen werd Nard als « taalman » dan ook hooggeschat.

Zoo begonnen dus van her en voor goed zijn zwerftochten in Zuid-Oost-Vlaanderen en in 't Walenland. Klodde de Liereman, trok, met zijn orgelke, naar « le pays d'Enghien », naar Lessen, al de kanten van Ath, naar 't zwarte kolenland van Charleroi, naar den Borinage, naar Zuid-Brabant: Nijvel, Tubize, Halle, enz.

Hij was ginder gekend net als « een halven kluit ». Men zag hem gaarne komen in 't Henegouwsche. Hij doorliep de mijnstreken en verkocht er, als bijverdienste, zijn eigen portret, glacé op postkaart. Hij stond er kaarsrecht te draaien aan zijn orgelke.

Er onder liet hij drukken: « **Bernard Desmet**. Musicien à Steenhuyze-Wijnhuize. Flandre Orientale. » We geven hier een fac-simile van deze kaart, zooals hij ze verkocht kort vóór den « anderen » oorlog, in 1913. De kartonnen muziekrollen heeft hij over zijn voorarm geschoven. Op zijn instrument liet hij eveneens een koperen naamplaatje aanbrengen. Onafscheidbaar was hem ook een zware, knobbelachtige knuppel, die met een lederen riempje aan denzelfden linkerarm te bengelen hing.

Hij droeg gewoonlijk een lustrienen knapzak die hij kruiselings, aan een riem « en bandoulière », over de schouders hangen had. Ook zijn muziekinstrument had hij derwijze om het lichaam hangen.

Voor zijn Vlaamsche kalanten uit het Geersbergsche beschikte Klodde ook over een Vlaamsche — de oorspronkelijke — uitgave van zijn portretkaarten. Daarop betitelde hij zich: « **Bernardus Desmet**, muzikant te Steenhuize-Wijnhuize ». Let op de schrijfwijze van de beide « huyzen », verschillend in de twee teksten! Hij was op de hoogte van de toenmalige orthografische finesses! Nard had ook het Waalsch opgepikt, en kon het allerbest spreken; ook wat Duitsch had hij geleerd.

Zijn reizen en tochten naar 't Walenland zijn ter plaatse beroemd gebleven. Ook daar haalt men zijn spreuken nog aan. Ze namen hem ginder voor een « ouden garçon de café » of voor een gewezen circusbaas!

Men zag hem altijd gaarne afkomen, en hij zelf kon in 't lang en in 't breed over zijn tegenkomsten aldaar vertellen. En hij deed het gaarne ook. Hij was trouwens verre van een dommerik te zijn. Hij was, op zijn manier, een aardrijkskundige; geen hoekje in Zuid-Vlaanderen, Zuid-Brabant of Henegouwen, of hij was er op zijn muzikale zwerftochten geweest, en hij kende het.

BERNARD DESMET.
De Liereman met zijn orgelke.

BERNARD DESMET.
De leurder met zijn wijnenmand.

En Nard de orgeldraaier speelde en zong op de kermissen; op straat en in de herbergen was hij te vinden. Hij lustigde de bruiloften op, en was evenzeer present als er een doop moest gevierd worden. Hij en zijn orgel die konden mekaar niet missen.

Gedurende den oorlog 1914-18 werd hij echter, noodgedwongen, van «muzikant» een «colporteur». 't Liep niet over van winsten, temeer dat men zijn verkoop in den weg liep. De gevestigde kleinhandelaars moesten er niet van weten. En hij moest er heel wat voor doen, om door weer en wind te voet « naar Giesberg », bij de groot-handelaars, zijn inkoop te gaan doen.

« We stekken maar een klein stuiverke » zei Klodde, « doch vele kleintjes maken een groot en ik ben altijd, overal en met alles content. » We staken toch nu en dan zoo ook al iets in Nard's vuist; dat deed hem deugd en hij vond er meer dan genoeg in. Gedurende dien oorlog manoeuvreerde onze vriend meest tusschen Zottegem, Ge-raardsbergen en Nederbrakel, want de grenzen van Oost-Vlaanderen waren gesloten en hij wilde niet buiten dien, eigenlijk te nauwen, kring, om geen moeilijkheden op te loopen. De man was doodbenauwd en op zijn hoede. 't Was ook het voorzichtigste, en vooral het veiligste !

In zijn groote wijmenmand, welke hij aan den arm droeg en op zijn knieën zette toen er te bestellen viel, vond men kleinigheden voor alle goestingen. « Geen artikels de luxe, zei Nard, dat is mijn genre niet. »

Zoo verkocht hij halssnoerkens, « rijkoorden », schoenstrekken, blink van 't merk « Ecla », zeep, ja, vier- of vijfderhande soorten van zeep, koffiezakken, paternosters en schapulieren, pennen en pennestokken, potlood om kachels te poetsen en andere om alles op te teekenen.

In dien tijd verkocht hij alweer andere postkaarten. Hij had nu een zittend portret van hem laten maken als leurder of « marchand ambulant en détail ». En dit nieuwe « souvenir » van den man werd al even gretig gekocht, als de eerste kaart. Hij was er op « geprotteteerd » met op zijn knieën zijn breede mand, van twee opklapbare deksels voorzien, en waaruit schoenveters, nestels, paternosters en andere linten en kralen afhingen en met zijn rechterhand laat Klodde er een Eclablinkdoos zien, het merk dat hij speciaal vertegenwoordigde ! Hij verzorgde zijn reklame !

Hij was zelfs een gewiekst handelaar, en welbespraakt als hij was, had hij er een handje van weg om 't een en 't ander aan de menschen aan te praten. « Ware het niet dat ik in de zeventig ben », voegde Nard er bij, « ik zou nog mijnen man staan en een dans leeren aan Pierlala ! Maar, gezien mijnen ouderdom, zouden ze mij op pensioen zetten... en met éénen aan de deur. Daarom blijf ik liever wat ik ben, moet in niemands oogen kijken en eerlijk duurt het langst. »

Toen hij nog verderop en naar de Walen ging, nam hij ook, mits vergoeding natuurlijk, voor den eene en den andere boodschappen mee, en hij kweet zich immer goed van zijn taak. Zoo kreeg hij zelfs folkloristische opdrachten te vervullen. Voor een verzamelaar moest hij van al de plaatsen, waar hij kwam, postkaarten meebrengen van kerken, kasteelen, merkwaardige monumenten of typische hoekjes. En tot dezès volledige bevrediging, heeft hij deze opdracht, netjes en met kennis van zaken, vervuld.

Nog dienen we zijn physisch portret af te malen. Ook daar was hij een type !

Bernard was lang, mager en taai. « Een vogel voor de kat » zei men, van kindsbeen af. Toch stierf hij in zijn zeven en zeventigste levensjaar !

Het meest opvallende van zijn figuur was zijn groote gelijkenis met Keizer Frans Jozef van Oostenrijk. Hij droeg een snorrebaard en een paar favoris, « fanen » of bakkebaarden, net als zijn keizerlijk model. Zoo was zijn aanschijn (zijn « maanschijn » zei Nard zelf), met zijn grooten scherp neus daar midden in, de Oostenrijksche Keizer, in duplo.

Hij droeg ook een bril, van dat soort dat men een welwetersbril noemt. Zijn manieren waren trouwens zoowat die van een ouden schoolvos. Nard bleef toch immer

« een type comme il faut », netjes in zijn optreden, in gebaren, gesprekken, kleding en levenswijze. Ex professo, bedelde hij nooit, doch... aanvaardde alles wat men hem schonk : spijzen, drank en kleeën. Aan deze laatste had hij nooit een te kort. « Te Geertsberghe had hij te veel rijke vrienden om daaraan korteresse te hebben » wist hij te vertellen.

Alle kleeën pasten aan Nards beenderachtigen en mageren persoon. Zijn schoenen, hooge bottienen met knopen of met rekkers, kwamen gewoonlijk van een burger die ze voor onzen vriend van kant had gezet. Zijn stijven halsboord of witten col en plastron, zijn wit of zwart halsstrikje idem; zijn manchetten met fantaisieknoopen trok hij nog uit hetzelfde magazijn. Immer en altijd was De Smet een heer gelijkend en had hij daarvoor gemakkelijk kunnen passeeren, ware het niet geweest dat al zijn dingen en kleeën « wat van 't versleteka wisten ». Tot een bolhoedje toe of een « rijkeboerenklak » bedekte zijn schedel.

Nard was een liefhebber van 't Godsdeel dat « in den environ van Geertsbergen » uitgereikt wordt rond Nieuwjaar en op Driekoningenvond (den vastenavond van die streek). Op straat en in de herbergen was hij dan aanwezig om zijn deuntjes af te draaien en een sprongetje zou hij dan ook wel gewaagd hebben.

Ik herinner me nog hoe Nard steeds op zijn post was in de kerk te Ophasselt om alle jaargetijden en lijkdiensten bij te wonen. Hij zal dat ook wel geweest zijn in al de soortgelijke goddelijke diensten, die gedaan werden in al de kerken van 't omliggende. Natuurlijk als er gelddeeling op volgde.

Nard stond ook bekend om zijn godsdienstigheid. Zijn huis was een kapelleke, en voor den duivel brandde hij nooit een keerske. Zijn leutige ziel, die hier altijd in blijde stemming was, kent nu de volle blijheid. « Dat is wel besteed ! » zou hij in zijnen tijd gezegd hebben.

ALBERIK VAN DEN ABEËLE, pr.

IN MEMORIAM ALEXIS CALLANT (1858-1943).

Op 23 Maart jl. overleed in zijn geboortestad ons medelid heer Alexis Callant, geboren te Gent den 22 Februari 1858. Hij was eere-bestuurder der oefenschool gehecht aan de Rijksnormaalschool, te Gent.

Deze knappe pedagoog, bij wien menig jong onderwijzer trouwe leiding vond, was tevens een zeer verdienstelijk schrijver, een gemoedelijk verteller, vooral voor 't jonge volkje.

Zijn « Zwarte Willem », zijn « Fliek », de geschiedenis van een dreumes uit een Gentsche achterbuurt, zijn « Fieke Tofus », zijn « Nonkel Mandus vertelt », waarin hij op goedgehartigen toon het Gentsche volksleven beschrijft, werden en worden nog graag door het jonge geslacht gelezen. Onder den schuilnaam van Nonkel Mandus leverde hij menige flinke bijdrage voor « De Kleine Vlaming », het degelijk blad voor de jeugd uitgegeven door H. Van Tichelen te Antwerpen.

A. Callant was een doorbrave, werkzame man, die de kinderen en zijn volk liefhad. Zijn asch ruste in vrede !

F. V. Es.

IN MEMORIAM PROF. ERICH ROHR.

Ons bereikte het nieuws van het overlijden op 1 Maart ll., als slachtoffer van een vliegeraanval op Berlijn, van Prof. Erich Röhr, professor in de Volkskunde aan de Universiteit te Bonn. Prof. Röhr was gedurende twee academische jaren gastprofessor aan de Universiteit te Gent. Hij liet in « Oostvlaamsche Zanten » (16^e jg., 1941, blz. 187) een belangrijke studie verschijnen over : « Volkskunde en Folklore ».

Door zijn tragisch heengaan op nauwelijks 38-jarigen leeftijd verliest de Deutsche Volkskunde een van haar meest beloovende krachten. Zijn naam zal gehecht blijven aan de organisatorische en cartotechnische onderneming van den Deutschen Atlas voor Volkskunde, een prestatie van het allergrootste gewicht voor de wetenschappelijke beoefening van de Volkskunde. Hij was redactie-secretaris van het belangrijke « Zeitschrift für Volkskunde ». Dr Erich Röhr werd in 1905 te Glogau in Silezië geboren, promoveerde in 1938 te Berlijn en werd in 1941 leider van het Instituut voor Volkskunde en Volksonderzoek te Frankfurt. In April 1942 werd hij naar Bonn geroepen en in December 1942 tot buitengewoon professor aan de Universiteit te Bonn benoemd. In het Rijksministerie voor Onderwijs te Berlijn was hij met de leiding der cultuuraangelegenheden voor België en Noord-Nederland belast. Verschillende volkskundige werken had de overledene ter perse of in voorbereiding. Wij zullen zijn aandenken als mensch en geleerde trouw bewaren.

P. D. K.

Oostvlaamsche Folkloristische Bibliografie

(4^e Vervolg)(1).

BAKKERS. Zie Maalders.

BEDEVAARTEN. O. L. H. Hemelvaart. Gentsch Zondagspraatje. Het Laatste Nieuws, 17-5-42.

(S. deelt mee hoe in de vorige eeuw de jonge Gentenaars de bedevaart naar Bergenkruis ondernamen.)

BEGIJNEN. Zie Volkstaal.

BOETEBEDEVAARTEN. Gessler (Dr Jan). Losse Aanteekeningen over de Boetebedaarten uit Loonsche en andere bescheiden. Overdruk uit Publications de la Société historique et archéologique dans le Limbourg à Maestricht. Deel LXXVII (1941), 72 blz.

(Deze aanteekeningen zijn bedoeld als aanvulling van het standaardwerk van E. Van Cauwenbergh. *Les Pèlerinages expiatoires et judiciaires dans le droit communal de la Belgique au Moyen âge*. Université de Louvain. Recueil de Travaux des conférences d'histoire et de philologie. XLVIII, 1922, vooral met betrekking tot het oude graafschap Loon, doch er worden ook interessante gegevens meegedeeld over andere gewesten van ons land en van Noord-Frankrijk. Wat o.a. Oost-Vlaanderen betreft, worden er verschillende uittreksels uit de bijdrage van A. Van Werveke in zijn Gedenkbladen uit het Leven onzer Voorouders, Gent, 1936, blz. 68-73, Bedevaarten als straf, alsook uit diens Bijdragen tot de Geschiedenis en de Oudheidkunde van Vlaanderen, Gent, 1927, aangehaald, speciaal over het St. Jacobsgilde (blz. 33). In de lijst van strafbedevaartplaatsen bij Van Cauwenbergh niet vermeld komt Sleidinge voor, als straf voor een zeer scatologische overtreding te Gent gebeurd in 1443.)

CEFALOFOREN. Gessler (Dr Jan). De H. H. Cefaloforen. Een onderzoek naar den oorsprong van deze legende en het ontstaan der Cefaloforenbelden. Overdruk uit Belgisch Tijdschrift voor Oudheidkunde en Kunstgeschiedenis. XI, 1941, n° 4, 24 blz.

(Het besluit van deze merkwaardige studie luidt dat de cefaloforie een legende is zonder historischen ondergrond, daar er geen sprake van is in de oudste akten van de heiligen, die slechts later met dit wonder werden opgetooid. Toch heeft de cefaloforie geen plastischen (legende ontstaan uit een misbegrepen beeld), maar een hagiographischen oorsprong. Aan den H. Dionysius werd het wonder eerst toegeschreven, dan aan zijn volgelingen en daarna aan andere heiligen, eerst in Frankrijk en dan ook later in andere landen. Deze legende werd ten laatste in de IXe eeuw en waarschijnlijk uit den volksmond opgeteekend. De versie van Hilduinus (abt van Saint-Denis, eerste helft der IXe eeuw) heeft het meest tot de verspreiding ervan en het ontstaan der Cefaloforenbelden bijgedragen en deze op hun beurt hebben, door veraanschouwlijkheid der legende, de groote verspreiding ervan begunstigd. Dit besluit maakt te niet de veronderstelling van Kurth, dat de cefaloforie berust op de verkeerde interpretatie eener uitdrukking door den schrijver der *Post beatam (acta fabulosa)*, waaraan Kurth een scheppende rol toeschrijft. Ook in de eerste Vita van St. Livinus, die onthoofd zou geworden zijn te St. Lievens-Essche (O. VI.), vita welke dagteekent uit de XIe eeuw, is er nog geen spraak van cefaloforie, welke dezen heilige veel later, in de XVIe eeuw, werd toegekend. S. handelt ook terloops over het uithangbord van de « Bonne Femme », « de goede vrouw », waarop een vrouw zonder hoofd staat afgebeeld, en toont afdoende aan dat er geen oorzakelijk verband bestaat tusschen cefaloforenbelden en dit satyrisch uithangteeken.)

H. GODELIEVE. Godelieve. Het Laatste Nieuws, 4-7-42.

(Gebruiken betreffende de jaarlijksche novene ter eere van de heilige Godelieve in het Klein Begijnhof, te Gent.)

IDEM. St. Godelievefoor. Wat Dulle Griet zegt. De Dag, 15-7-42.

(S. handelt over deze kraampjeskermis die plaatsgreep in de Twee-Bruggenstraat, te Gent, en over al hetgeen er verkocht werd, o.a. horloges, waarop de uurtallen door beestenkoppen vervangen waren, Sint-Godelievekoeken, speelgoed, enz. Op « Godelieve » was het ook « kwezelkens-traktatiedag ».)

(1) Zie Oostvl. Zanten, XVI (1941), 119, 116, XVII (1942), 113, 190.

HANDELSPRAKTIJKEN. Berijmde specialiteiten van vroeger. Wat Dulle Griet zegt. De Dag, 3-6-42 en 4-6-42.

(Een rits oude Gentsche specialiteiten, die op maat en rijm de klanten werden aangeboden. Er zijn rijmpjes onder van bakkers, brouwers, zeepfabrikanten, spekslachters, suikerbakkers, visch- en mosselhuishouders, koffiehuisbazen, vlaaienverkoopers.)

IJSHEILIGEN. Ijsheiligen. Wat Dulle Griet zegt. De Dag, 25-5-42.

(Bevat een Gentsch rijmspreukje voor St. Servaas .

Sint(e) Servaas,
Heilige(n) baas,
Doe(t) nie vriezen,
Ons nie niezen.
Notre Peere
Geef goe weere,
Onomdufies (Au nom du Fils)
Geen tromaties, (rheumatisme)
De santasprie (du St Esprit)
En regent niet.

Ook een toovermiddel : zeven kruisjes met verbrand stopsel teekenen op een witgekalkten muur, tegen den regen en de koude.)

LOTING. Defraye (Leon). De Loting. Heemkundige sprokkelingen. Uitgever L. Defraye, Deerlijk, blz. 33-38.

(Benevens een omstandige beschrijving van de loting te Deerlijk-Harelbeke, bevat dit artikel enkele gegevens over lotelingenliedjes en -kreten te Deinze en omliggende gemeenten en te Herzele.)

MAALDERS. Gentsche maalders en bakkers in vroegere tijden. Vooruit, 12-7-42.

(Interessante gegevens over de ambachten der maalders (patroon St. Victor) en der bakkers (patroon St. Hubertus), over hun gildenhuzen, verbodsbepalingen en reglementen op 't malen en op 't bakken.)

MOSSELVISSCHERS. Bij de mosselvischers te Boechoute. De Vlaming (weekblad, Brussel). 58^e jg., 12-6-42.

(Handelt over het leven en de gebruiken der mosselvischers en -kweekers te Boechoute, over het « mosselzaad » en het zaaien ervan op de perceelen of « kavels ».)

OKTROOI. Het Oktrooi. Gentsch Zondagspraatje. Het Laatste Nieuws, 17-5-42.

(S. handelt over den sluikhandel, waartoe het innen van oktrooirechten aanleiding gaf en haalt bij dezelfde gelegenheid uit Cannaert's werk over het Oude Strafrecht in Vlaanderen, een paar voorbeelden aan van straffen gegeven aan Gentsche sluikhandelaars.)

PINKSTEREN. Pinksteren. De Dag, 23-5-42. Geïllustreerd.

(Algemeen overzicht van Pinkstergebruiken hier en elders. Ook wordt het eeuwenoud privilege vermeld, dat bepaalde dat de visschers van Antwerpen en Rumpst, in feestkleedij, op Pinksterdag naar het Kasteel van Beveren (Waas) moesten komen en den heer een geschenk, bestaande uit een paar handschoenen en een beurs geld, overhandigen, als jaarlijksche gift om te mogen aanleggen in de Schelde, die aan den heer van Beveren toebehoorde.)

PROCESSIONEN. Middeleeuwsche Gentsche Processiën. De Processie van Doornik. Het Laatste Nieuws, 11-8-42 en 12-8-42.

(Omstandig verslag over de lezing gehouden op Zondag, 9 Augustus 1942, door stadsarchivaris Dr Nowé in het Folklore-museum, te Gent. Spreker had het over de processie van St. Livinus, die ieder jaar op 28 Juni naar St. Lievens-Houtem trok en aanleiding gaf tot allerhande baldadigheden, over de St. Amelberga-processie naar Temsche op 10 Juli, ook ieder jaar ingericht door de St. Pietersabdij, tegenhangster van de eerste, die ingericht was door de St. Baafsabdij en samen met deze abdij afgeschaft werd in 1540. De St. Amelberga-processie had hetzelfde lot ondergaan in 1530.

In zijn tweede verslag handelt S. over het derde deel van Dr Nowé's voordracht, nl. de processie van Doornik, waarin de Gentenaars een groote rol speelden en die plaats

had den dag der Kruisverheffing, 14ⁿ September. Eigenaardige gebruiken waren het jaarlijksch schenken door den Gentschen magistraat van een rijkgeborduurde « Kappe », die over de relikwiekas getrokken werd, en het uitdeelen van « frokken » of blauwe tabbaarden aan de deelnemers. In 1486 nam de stad Gent voor de laatste maal officieel deel aan deze processie. Het uitdeelen der « frokken » bleef echter bestaan tot in de 17^e eeuw.)

SAGE. Deruelle (Dr Marcel). De zilveren Apostelen der St. Pietersabdij. Vlaamsche Kunst. Een Bundel Studies. Uitgave van het Willemsfonds, n^r 171, Gent, 1943, blz. 67.

(Aan de overblijfsels der St. Pietersabdij, te Gent, is ook een sage van een verborgen schat verbonden, nl. twaalf zilveren apostels (kandelaars). Deze sage werd reeds door S. gepubliceerd in Oostvl. Zanten, VIIe jg., n^r 2, Maart 1932, blz. 30-31.)

TABAK. Bekende Gentsche tabak- en pijpenhandelaars van vroeger. Wat Dulle Griet zegt. De Dag, 5-6-42.

(Opsomming van bekende tabak- en pijpenwinkels te Gent, met hun specialiteiten.)

TOPONYMIE. STRAATNAMEN. De Pensstraat. De Penshuizekens. Gentsch Zondagspraatje. Het Laatste Nieuws, 28-6-42.

(S. komt op tegen de verandering van den naam van Pensstraat in Gruuthusestraat en bewijst het historisch recht van de eerste benaming. Daar stonden immers vroeger de kramen der pensverkoopers. In het tweede artikel handelt hij over de Penshuizekens, tegen het Vleeschhuis gebouwd, waar men ook penserij, soms wild verkocht.)

IDEM. De Groote Verhuizing. Gentsch Zondagspraatje. Het Laatste Nieuws. 28-6-42.

(Naar aanleiding van de verandering van vele straatnamen te Gent wordt in-extenso het humoristisch gedicht van Napoleon Destanberg over de Gentsche straatnamen meegedeeld.)

IDEM. Waar men de nieuwe straatnamen heeft gezocht. I. Het Laatste Nieuws, 14-7-42.

(S. handelt over de geschiedkundige en folkloristische verantwoording der nieuwe straatnamen. Hij heeft het ditmaal over de Gandastraat (gewezen Abdijstraat), Gorduna-kaai (gewezen Albertkaai) en de Graaf-Arnulfstraat (gewezen Arnoldstraat).

IDEM. De Oorsprong der nieuwe Straatnamen. II. Het Laatste Nieuws, 16-7-42.

(Over den oorsprong van het « Hof van Fiennes » (gewezen de Fiennesdreef), Gruuthusestraat (gewezen Pensstraat), Overpoortstraat (voorheen Heuvelstraat).

IDEM. Nog over de Gruuthusestraat. Het Laatste Nieuws, 17-7-42.

(In de Middeleeuwen was een gruuthuus (gruithuis) een gebouw waar men gruit of gist verkocht. S. beweert tevens dat de verandering Ieperstraat in Iepenstraat mis is en bewijst zulks met teksten uit de XV°, XVIIe en XVIIIe eeuw.)

IDEM. De Veergreep. Het Laatste Nieuws, 18-7-42.

IDEM. De oorsprong der nieuwe straatnamen. III. Het Laatste Nieuws, 25-7-42.

(S. handelt over de nieuwe straatnaam Ravensteinstraat (gewezen Huurdochtersstraat) en in 't bijzonder over het voornaamste lid van de familie van Ravenstein, nl. Adolf van Kleef, neef van Filips den Goede.)

IDEM. Idem. IV. Het Laatste Nieuws, 28-7-42.

(De Brusselschelaan zal voortaan Keizersvest heeten. S. handelt over den oorsprong van de Keizerspoort en de St. Lievenspoort.)

IDEM. Idem. V. Het Laatste Nieuws, 29-7-42.

(Over de Broekstraat (gewezen Korte Begijnhofstraat). Broek = moeras, laagland. Over den « Groenen Briel », het gewezen Fabrieksplein.)

IDEM. Idem. VII. Het Laatste Nieuws, 6-8-42.

(De Lange Kazernestraat is de Kattenberg geworden, naam die herinnert aan de wijk

rond de Leopoldskazerne, wijk die een slechte faam genoot. Op den Kattenberg, het hoogste gedeelte der stad, was er in de 17^e eeuw nog een schans, die « Katte » werd genoemd.)

IDEM. Idem. VIII. Het Laatste Nieuws, 7-8-42.

(De Korte Steenstraat is de Grauwpoort geworden, herinnering aan de Grauwe- of Grijzepoort, naar de kleur van den Doornikschen steen, waarin zij opgetrokken was. Deze poort, een van de oudste van de stad, moest de Oudburg verdedigen.)

IDEM. Idem. IX. Het Laatste Nieuws, 14-8-42.

(De Posteernestraat is de oude en ware naam der gewezen Bestormstraat. De Posteerne was een der drie oude stadspoorten aan de Houtlei. S. handelt bij dezelfde gelegenheid over « Het Hof ter Posteerne », waar de hertogen van Boergondië veel verbleven. De Turrepoortsteeg is de nieuwe naam voor de gewezen Penssteeg. De Turre- of Torenpoort was de meest noordelijk gelegen der poorten op de Houtlei en werd ook somwijlen Torhoutpoort genoemd.)

IDEM. Idem. X. Het Laatste Nieuws. 16-8-42.

(Ketelpoort is de nieuwe naam van het Ketelpleintje, een gepaste herinnering aan de oude Ketelpoort, dubbele poort gebouwd aan het Kanaal, de Ketelvest, in de elfde of twaalfde eeuw, als de eerste versterkingen van Gent werden aangelegd. Deze poort werd ook soms Porta Gallicia of Fransche poort genoemd. Zij was het uitgangspunt van den weg naar Frankrijk.)

VISCHVERKOOPERS. Visch en vischverkoopers in vroegere eeuwen. De Dag, 2-7-42.

(Interessante gegevens over den verkoop van visch te Gent vanaf de 14^e eeuw tot heden, alsook over de korporatie der vischverkoopers, die met de beenhouwers « prinsenkinderen » genoemd werden. Van deze korporatie mochten slechts afstammelingen van bepaalde familiën deel uitmaken.)

VOLKSGEBRUIKEN. Het Zomerlief. Buiten de Gentsche Poort. Gentsch Zondagspraatje. Het Laatste Nieuws, 14-6-42.

(S. herinnert aan de vroegere jaarlijksche « zomerliefwandeling », bij zomerweder, op de Coupure en de Brugsche Poort, en aan het gebruik van het kiezen, bij deze gelegenheid, van een « zomerlief ». Ook met « Het Zomerlief » viel de « Longchamps » samen, gebruik dat later door de terugkomst van de paardenwedrennen te St. Denijs-Westrem, op den Kortrijkschen steenweg, werd vervangen. S. haalt revens de verschillende welgekende herbergen en lusthuizen buiten de Brugsche poort aan, die toen druk bezocht werden: « La Chasse royale », « De Keizerin », « Het Motje », « De Hulstenboom », « Het Fortuintje », « Het Staaksken », « De Zwaan », « De Vledermuis » en den « Pavillon de la Lys », met hun verschillende specialiteiten en vermaakangelegenheden.)

VOLKSGEBRUIKEN. De Primusser. Het Laatste Nieuws, 18-6-42.

(Beschrijving van het vieren, vooral door de bureu, van de primussen der stedelijke lagere scholen van Gent. Dichter R. De Cneudt schreef ook een novelle: « De Primus », Uitgave Flandria's Novellenbibliotheek, n^r 100, waarin een dergelijke viering beschreven wordt.)

VOLKSGENOOTSCHAPPEN. Nijverheid en Wetenschappen en het Van Crombrughe Genootschap. Gentsch Zondagspraatje. Het Laatste Nieuws, 12-7-42.

(Nijverheid en Wetenschappen, in 1865 gesticht door afgescheurde leden van het Crombrughe-Genootschap richtte lange jaren bij gelegenheid van de Gentsche kermis, een nijverheidstentoonstelling in. S. handelt ook over de andere werkzaamheden van deze vereeniging, die uitstierf gedurende den oorlog 1914-18.)

VOLKSHUMOR. A. R. Een eigenaardige Preek. De Dag, 25-6-42.

(Preek, die zou gehouden geworden zijn door een pastoor van een Kempisch dorp en bestaande uit uitdrukkingen, waarin steden en dorpen van ons land vermeld worden. Daaronder zijn een twaalfstal Oostvlaamsche.)

IDEM. Berijmde Volksspreuken. Gentsch Zondagspraatje. Het Laatste Nieuws, 19-7-42.

(In dit artikel komt een berijmd volksgezegde voor betreffende de twee kleine Oostvlaamsche gemeenten Baarle en Bachte :

Baarle en Bachte

Zeven huizen en achte.

En op de oude, dikke linde te Bachte :

Bachte-linde, verre bekend,

Is nader Kortrijk dan Gent.)

VOLKSLIEDEREN. Bruyne (A. de). Lieder en uit den tijd van den Boerenkrijg. Volk en Kultuur, II, n° 16 (16 Mei 1942), blz. 6-7.

(Weinig Boerenkrijgliederen zijn tot ons gekomen. S. deelt er een zestal mee, waaronder er eigenlijk maar één bepaald op den Boerenkrijg betrekking heeft. De andere zijn meest Conscriptielieder en. Het eerste : « Vreugd-gezang », gezongen te Gent op de wijze der Carmagnole tijdens een onthulling van een vrijheidsboom door Franschgezinde jonge mannen, is ook geen eigenlijk Boerenkrijglied.)

VOLKSTAAL. De Begijntjes in de Folklore. Het Laatste Nieuws, 5-7-42.

(Een ristje spreekwoorden en gezegden met betrekking tot de begijntjes.)

VOLKSVERMAKEN. De Volksbals op den Kouter. Gentsch Zondagspraatje. Het Laatste Nieuws, 12-7-42.

(Interessante gegevens over deze bals, die jaarlijks plaatsgrepen op den Kouter, bij gelegenheid van de Gentsche Kermis. Zij werden definitief op het feestprogramma gezet in 1848.)

IDEM. Parochiekermissen. Gentsch Zondagspraatje. Het Laatste Nieuws, 12-7-42.

(Op 25 Juni 1843 werd de eerste Gentsche kermis ingericht om de talrijke parochiekermissen te vervangen. S. deelt het een en ander mee over deze laatste, alsook over de gebeurtefeesten.)

IDEM. De Locht Gentenaars. Het Laatste Nieuws, 23-7-42.

(Enkele gegevens over dit dansersgilde, dat vroeger zijn vertooningen gaf op de Oude Beestenmarkt bij gelegenheid der Gentsche kermis. Deze dansopvoeringen, met de vermaarde « slijkse zessen », werden druk bijgewoond, niet alleen door het volk, maar genoten ook de belangstelling van artisten en geleerden, zooals van Gevaert, Hiel, Conscience, Miry, Benoit. Naast de « Locht Gentenaars » bestonden nog te Gent andere dansersgilden : « De Zwarte Gentenaars » en « De Leeuwkes ».)

IDEM. Verstraete (Dr Eug.). Volksche Feesten. De Speelman. (V.I.V.O.). Zomer 1942, n° 22, blz. 1-17. Geïllustreerd.

(Oproep om de volksche feesten uit den jaarkrans of ingegeven door het een of ander natuurgebeuren in Vlaanderen terug te doen opleven, met allerlei gegevens over de inrichting van het Meifeest, de Zomerzonnemwende, het Oogstfeest, het Joelfeest, de Winterzonnemwende en het Kerstfeest.)

IDEM. De dans hier ter stede. Gentsch Zondagspraatje. Het Laatste Nieuws, 2-8-42.

(Gegevens over de dansmeesters, die enkele Gentsche gilden uitnoodigden om hun dansfeesten te regelen, alsook over de dansfeesten ingericht in zalen en tenten bij gelegenheid der wijkkermissen.)

Nog iets over de legende van de « Hoofdbrugge » te Gent

Het weze mij toegelaten op dit onderwerp terug te komen⁽¹⁾. Indertijd verscheen in de « Gazette van Gent » een bijblad : « Bijdragen voor letteren, kunsten en wetenschappen », uitgegeven voor de Maatschappij « De Tael is gansch het volk ».

(1) Zie Oostvl. Zanten, 18° jg. 1943, blz. 1. Artikel Prof. Gessler.

In 1848 is er spraak over de beelden en de legende der « Hoofdbrugge », onder den titel « Hugo van Zomergem ». Dit verhaal verduidelijkt het opschrift van Pieters' schilderij : « ...la heppe rompe, SI GRACE DE DIEU », want het is moeilijk eene « grâce » te vinden alswanneer dat losvierende zwaard den zoon, onmiddellijk daarop, doodelijk gaat treffen; het loskomen ware dan veeleer eene straf voor zijn daad.

Wij lezen in de « Bijdrage » het volgende :

« In het nummer 5042 der Gazette van Gent, spraken wij in algemeene bewoording over de opera Hugo van Zomergem, door den heer Prilleux, muziek van den heer Gevaert; wij denken dat het vele onzer lezers zal aangenaam zijn hier eenige bijzonderheden aan te treffen over het ongeval dat Hugo en zijnen zoon heeft ten grave gesleept. Wij ontleenen die aen de werken van den heer J. J. Steyaert, namelijk « De Beschrijving van Gent » en aen een « Tafereel van zelfopoffering door kinderliefde » voortkomende in het Letterkundig Jaerboekje voor 1844.

« Ziehier hoe deze vreemde gebeurtenissen ons door de geschiedenissen wordt medegedeeld: « Twee voorname edellieden, vader en zoon, werden, als wederspannigen tegen Lodewijk van Male, in 1371, gevangen genomen en ter dood veroordeeld. De graef, willende beproeven welke liefde grooter is, die van de ouders tot hunne kinderen of der kinders tot hunne ouders, beloofde hem het leven te laten, die den andere het hoofd zou afslaen. En vader en zoon wilden liever het leven verliezen, dan het door zulke onmenschelijke daed te behouden. Dan, de vader trachtte zijn zoon daertoe te bewilligen. « Ik, zegde hij, ben reeds bejaard, en zou toch niet lang meer leven; maer gij, mijn zoon nog in den bloei uwer jaren zijnde, zult ongetwijfeld hier nog lang op aerde zijn, en het vaderland nog menigen dienst kunnen bewijzen; enz...

« Eindelijk besloot de zoon die wreede daed te bedrijven. Zij werden naer de gerechtsplaets, op de Hoofdbrug, gebracht. Maer toen de zoon, als verdwaesd, het zweerd zwaaide om zijnen vader te onthoofden, vloog de kling uit het gevest voor hunne voeten !... Even zeer ontsteld, storten vader en zoon ter aerde, en liggen er beweegloos. Tot hun zelve weder gebracht, schonk de graef hun genade; maer zij overleefden die niet lang; de te groote aendoening van dit akelig oogenblik veroorzaekte hun eene felle koorts, welke beide den volgenden nacht uit dit jammerdal rukte. »

Dit laatste element is een voorstellingswijze van de ontknooping van het drama, die door Prof. Gessler niet werd vermeld. Ook in het zangspel van De Block en Miry, sterven **zoowel de vader** als de zoon, allebei, tengevolge van de doorstane emoties, zoowel bij de onderbroken terechtstelling als bij de onverwachte dubbele genadeverleening. Van een strafmotief voor den « vaderbeul » is daar dus geen sprake.

G. CELIS.

Oorlogsfolklore.

EEN NIEUW SCHELDWOORD.

Op een boksmatch te Gent. Er staat in den ring een beginneling, die zich van zijn tegenstrever laat kort en klein slaan, zoo dat hij op zijn beenen waggelt. 't Volk begint te roepen : « Schiedt er uit ! Geef' u over ! »

Op eens roept er één uit 't publiek, met de noodige minachting : « Schiedt er uit ! **Doozevlesch !** »

« Doozevlesch. » Toespeling op het geconserveerd vleesch dat, de laatste weken vooral, voor 't rantsoen werd gegeven. Vleesch zonder beenen, dat ineenzakt als men het uit de blikken bus, of doos, schudt !

Gehoord April 1943. (Gent).

A. D. D.